

Munich Personal RePEc Archive

Organizational aspects and importance of accounting information system

Bojan Tomić and Sandra Strancarić

Effectus College for Law and Finance, Hrvatska elektroprivreda d.d.

2014

Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/55554/>

MPRA Paper No. 55554, posted 7. May 2014 17:24 UTC

ORGANIZACIJSKI ASPEKTI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJSKIH SUSTAVA I NJIHOVA VAŽNOST

SAŽETAK RADA

Svakodnevno se susrećemo sa problemima poduzeća u stjecanju ili zadržavanju konkurentske prednosti. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju ta je borba postala sve izraženija. Međutim, konkurirati može samo kvalitetno i uspješno poduzeće, a brojne odluke ovise o menadžerima. Za donošenje poslovnih odluka potrebno je raspolagati kvalitetnim informacijama koje može osigurati računovodstvo. Ono mora biti tako organizirano da u svakom trenutku može zadovoljiti sve potrebe menadžmenta za informacijama bilo koje vrste. Odabir i implementacija informacijskog sustava zasigurno je jedna od najvažnijih odluka koje poslovni subjekt može donijeti. Sukladno tome, utjecaj kvalitete računovodstvenih informacijskih sustava (RIS-a) na kvalitetu računovodstvenih informacija te utjecaj informatičke izvedenosti istih, tema je ovog rada. Pored toga, što se događa kada veliko poduzeće primjenjuje modularni umjesto integriranog RIS-a te kako riješiti poteškoće koje nastaju usklađivanjem računovodstvenih stanja u pojedinoj aplikaciji sa stvarnim stanjem, pitanja su koja će se razmotriti u nastavku. Krije li se odgovor u uvođenju suvremenih integriranih poslovnih informacijskih sustava (ERP sustava) kao rješenje informacijskih problema velikih poduzeća, glavna je diskusija ovog rada. Navedeno razmatranje ukazuje da su sustavi internih kontrola te informacijsko-komunikacijska tehnologija najvažnije komponente RIS-a. Isto tako, u cilju uspješnog i konkurentnog poslovanja poduzeća, kvalitetan odabir te pravovremena integracija RIS sustava od presudne su važnosti.

Ključne riječi: RIS, ERP sustavi, informacijski sustavi, modul kupaca i dobavljača

1. UVOD

Smatra se da su neki oblici računovodstva stari i nekoliko tisuća godina. Najraniji računovodstveni zapisi koji su pronađeni datiraju iz prahistorijskog Babilona, Asirije i Sumera, prije 7.000 godina. Ljudi tog vremena su koristili primitivne računovodstvene metode za evidenciju rasta žitarica i stoke. Zbog prirodnih sezona i ciklusa u rastu žitarica, vrlo lako je utvrditi da se "poslovalo" sa "dobiti" nakon što je urod prikupljen ili nakon što mladunci životinja porastu.¹ Izum novog oblika knjigovodstva je korištenje glinenih ploča i, po nekim mišljenjima, predstavlja jedno od najvećih misaonih postignuća čovječanstva.² Djelo *Res Gestae Divi Augusti* (lat.: "Povelja božanskog Augustusa") je značajan dokument rimskom narodu koji je napisao car August. U njemu su pobrojani i kvantificirani njegovi javni rashodi, koji obuhvaćaju dotacije građanima, poklone zemlje i novca vojnim veteranima i slično. To nije bio budžet u današnjem smislu, ali je oblikovan da prikaže carsku velikodušnost. Značaj Augustovog dokumenta za računovodstvo leži u činjenici da ilustrira da je izvršna vlast tog vremena imala pristup detaljnim financijskim informacijama te da su carski savjetnici mogli tim podacima planirati i donositi financijske odluke.³ Tokom vremena računovodstvo je osuvremenjeno, unaprijeđeno tokom godina kako su se proizvodnja i trgovina usavršavale. Međutim, jedno saznanje je uvijek ostalo isto – računovodstvo je jedan oblik informacija bez kojeg je poslovanje nezamislivo. Informacije su kroz povijest bile na različite načine prikupljane, pohranjivane, analizirane i distribuirane, ali uvijek dovode do činjenice da je informacijski sustav neophodan u sustavu poslovanja. U praksi najčešće postoje dva tipa informacijskih sustava: upravljački informacijski sustav i računovodstveni informacijski sustav. U ovom radu naglasak je na računovodstvenom informacijskom sustavu.

2. UTJECAJ KVALITETE RIS-a NA KVALITETU RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

Informacijski sustav dio je svakog poslovnog sustava čija je funkcija neprekidna opskrba svih razina upravljanja, odlučivanja i svakodnevnog poslovanja potrebnim informacijama. Pri tomu se neki od poslovnih procesa znatno razlikuju jer ovise o djelatnosti poduzeća, dok je

¹ Friedlob, G. Thomas & Plewa, Franklin James, *Understanding balance sheets*, John Wiley & Sons, NYC, 1996, ISBN 0-471-13075-3, str. 1

² Oldroyd, David & Dobie, Alisdair: *Themes in the history of bookkeeping*, *The Routledge Companion to Accounting History*, London, July 2008, ISBN 978-0-415-41094-6, Chapter 5, str. 96

³ Oldroyd, David: *The role of accounting in public expenditure and monetary policy in the first century AD Roman Empire*, *Accounting Historians Journal*, Volume 22, Number 2, Birmingham, Alabama, decembar 1995, str. 124, Olemiss.edu

dio njih gotovo jednak za sve. To se posebno odnosi na knjigovodstveno računovodstvene postupke. Iz navedenog proizlazi da svako poduzeće posjeduje vlastiti informacijski sustav koji može, ali i ne mora, biti podržan računalom (u svojim segmentima ili u cijelosti). Kvaliteta cijelog poduzeća je zapravo sadržana u kvaliteti računovodstvenog sustava. Upravljanje kvalitetom općenito se određuje ISO standardima koji se mogu primijeniti i na računovodstveno informacijski sustav. Prema tim standardima na kvalitetu RIS-a može utjecati usmjerenje na kupca, vodstvo, uključivanje ljudi, procesni pristup, sustavni pristup upravljanju i slično. Kvaliteta RIS-a se može postići poticanjem onih aktivnosti koje stvaraju dodanu vrijednost za poduzeće te minimiziranjem ili uklanjanjem aktivnosti koje ne stvaraju dodanu vrijednost za poduzeće (Sačer i Žager, 2007).

2.1. MODULARNI vs. INTEGRIRANI RIS

S organizacijskog aspekta računalni računovodstveni informacijski sustav može se podijeliti na modularni, integrirani i kombinirani.

Modularni je oblik sastavljen od pojedinačnih modula, odnosno podsustava koji predstavljaju zaokružene cjeline unutar poduzeća. Moduli mogu biti različiti ovisno o specifičnosti organizacije poduzeća. Svaki modul se razvija zasebno neovisno od drugih modula, ali opet tako da zajedno čine RIS. Sukladno Zakonu o računovodstvu moraju se voditi dnevnik i glavna knjiga koji su povezani u jedan modul i pomoćne knjige te uz njih dodatni moduli. Takav je oblik modularnog sustava predviđen za korištenje u malim i srednjim poduzećima.

ERP (Enterprise Resource Planning System) možemo definirati kao integrirani i sveobuhvatni informacijski sustav za podršku poslovanju koji se koristi u različitim organizacijama nekog poduzeća te osigurava povezanost poslovnih procesa između unutarnjih organizacija.⁴

⁴ Kolanović, F.: *Odabir poslovno-informacijskog sustava (ERP)*, RRiF br. 5/2007., UDK 007/659.2, Zagreb, 2007.

2.1.1. MODULARNI RIS U KONTROLI POSLOVANJA S KUPCIMA I DOBAVLJAČIMA

Evidencija poslovanja s kupcima i dobavljačima provodi se u knjizi ulaznih i izlaznih računa, analitičkoj evidenciji kupaca i dobavljača te u modulu glavne knjige. Kako bi se fokusiralo na određeni primjer, u nastavku će se prikazati modul kupaca i dobavljača.

Kod procesa nabave kada u poduzeće stigne račun, isti mora biti urudžbiran i upisan u knjigu ulaznih računa (URA ili UFA) dok kod procesa prodaje svi izlazni računi moraju biti upisani u knjigu izlaznih računa (I-RA). Radi bolje organizacije i jednostavnije evidencije potrebno je voditi šifarnik tj. matične podatke kupaca i dobavljača. Nakon unošenja podataka u šifarnik moguće je otvaranje i vođenje analitičkog knjigovodstva kupaca kao i analitičkog knjigovodstva dobavljača. Te dvije analitičke evidencije predstavljaju pomoćne poslovne knjige u kojima se poslovanje s kupcima, odnosno dobavljačima prati analitički. To znači da se za svakog kupca, odnosno dobavljača otvara zaseban konto i cjelokupno poslovanje se s tim partnerom zasebno iskazuje i prati na tome kontu. Sve analitičke evidencije prosljeđuju se u modul glavne knjige gdje se prikazuju zbirni rezultati o potraživanjima i dugovanjima. Korisnici ovih evidencija su različite interesne skupine: interni korisnici, porezna uprava, poslovni partneri i banke. Što se tiče kontrolnih postupaka, kao i u svakom modulu RIS-a, bitna je kontrola raspodjele dužnosti, ovlasti i odgovornosti između osoba koje sudjeluju u procesu prodaje i nabave. Poželjno je odvajanje službi koje sudjeluju u poslovanju s kupcima na način da se odvaja kreditna služba od fakturne službe i tako dalje.

2.1.2. NEDOSTACI I MOGUĆE GREŠKE MODULARNOG SUSTAVA

Polazni stadij knjigovodstvene obrade podataka jest prikupljanje podataka po mjestima njihova nastanka, a podlogu prikupljanja čine knjigovodstvene isprave. Bitna je kontrola procedure upisa računa u knjigu urudžbenog zapisnika, a kontrola isprava je preduvjet provjere inputa koji ulaze u ovaj dio RIS-a. Isto tako, bitan dio kontrole uključuje i uspostavu komunikacijskih kanala kojima se isprave prenose od mjesta njihova sastavljanja sve do mjesta knjigovodstvene obrade. Ovdje se može javiti problem sporosti opticaja knjigovodstvenih isprava, a razlozi mogu biti različiti (problem u radu izvršitelja u komunikacijskim kanalima, neangažiranju suvremenih sredstava u prijenosu isprava, nedefiniranju odgovornosti za prijenos isprava i dr.). Pojavi li se u nekom društvu sporost

optica isprava, posljedice se izražavaju u emitiranju manje kvalitetnih računovodstvenih informacija. Dakle, nepravodoban dolazak isprave na mjesto elektroničkog unosa podataka u datoteke i pitanje ustrojstva rada na unosu podataka čine poteškoće u funkcioniranju RIS-a. Kako god, ti problemi uvijek mogu postojati, bez obzira radi li se o modularnom ili integriranom RIS-u, samo je razlika što kod potonjeg postoji jedan elektronički unos, a daljnji put je povezan, dok se kod modularnog taj problem može javiti u više navrata. Problemi se javljaju i zbog višestrukog unosa istog dobavljača ili kupca pod istim nazivom ili istom šifrom. Također, dolazi do problema zbog neusklađenosti analitičke evidencije po pojedinim kontima i sintetičke evidencije u glavnoj knjizi. Obzirom na navedeno, bitne su preventivne kontrole i visoki stupanj povezanosti analitičkog i sintetičkog knjigovodstva. Isto tako, sva potrebna knjiženja trebala bi se raditi prema unaprijed provjerenom računovodstvenom programu jer ako se podaci prenose ručno, postoji mogućnost nastanka nepravilnosti i pogrešaka (pri čemu dnevnik analitičkih knjigovodstava ima važnu kontrolnu ulogu). Takve su pogreške dosta česte ako se radi o velikom poduzeću jer podrazumijevaju ručni unos velike količine podataka, a pogotovo što se isti radi i u analitičkom i sintetičkom odjelu računovodstva. Navedene greške bi se uvelike minimizirale uvođenjem integriranog RIS-a.

2.2. INTEGRIRANI ERP SUSTAVI

Velika poduzeća češće koriste integrirani informacijski sustav koji je zapravo integracija kvantitativnih i nekvantitativnih te financijski i nefinancijskih informacija. U ovakve sustave transakcija se unosi samo jednom te se dalje procesira u svim potrebnim evidencijama. Međutim, poznato je da u Hrvatskoj još uvijek neka velika poduzeća koriste modularni RIS. Ovdje se nameće pitanje, utječe li takva praksa na kvalitetu pruženih informacija kao konačnog proizvoda RIS sustava te ako utječe, razlog zašto integrirani sustav još nije uveden. Kao glavne prednosti ERP sustava možemo navesti:⁵

- Bolje povezivanje - jedna od osnovnih i možda najvažnijih prednosti koje ERP donosi je međusobno informacijsko povezivanje svih dijelova poduzeća te ukidanje suvišnih podataka i suvišnog unosa podataka. Kod poduzeća u kojima je to bitno, mogu se ostvariti velike uštede i ubrzanje poslovnih procesa samo na temelju povezivanja. U kontekstu navedenog, potrebno je naglasiti da ERP sustav u načelu ne povećava efikasnost korisnika već poboljšava njihovu međusobnu suradnju.

5 Kolanović, F.: Odabir poslovno-informacijskog sustava (ERP), RRiF br. 5/2007., UDK 007/659.2, Zagreb, 2007.

- Ubrzavanje unutarnjih i vanjskih poslovnih procesa - zbog smanjenja potrebe za papirnatim dokumentima i vremena koje se gubi na njihovoj obradi te izbjegavanja unosa suvišnih podataka, skraćuje se vrijeme izvođenja poslovnih procesa i postiže se visoka raspoloživost ažuriranih podataka.
- Standardiziranje poslovnih procesa i povećanje njihove kontrole - onemogućavanje izvođenja poslovnih procesa izvan utvrđenih pravila, što je iznimno važno kod poduzeća koja se moraju usuglasiti s određenim unutarnjim ili vanjskim zahtjevima (pravilnicima, raznim standardima, zakonima, i sl.). Isto tako, olakšava se kontrola sustava i izvođenje njegovog nadzora.
- Poboljšanje izvještavanja - sljedeća velika prednost ERP sustava je to što on predstavlja jedinstveni skup podataka iz kojeg se relativno brzo i jednostavno mogu dobiti razna izvješća za sve njegove korisnike.

Kao glavne nedostatke ERP sustava možemo navesti:

- Velike troškove i rizik implementacije sustava – ukupni troškovi izravno ovise o veličini poduzeća i kompleksnosti implementacije, više zahtjevnja implementacija sustava ima veći rizik neuspjeha.⁶

ERP sustav pokriva dobar dio procesa u cijelosti, neke djelomice a neke uopće ne pokriva. Iz tog su se razloga uz ERP sustav pojavile i druge vrste poslovnih informacijskih sustava koji su s njim komplementarni kao npr. sustavi za upravljanje odnosom s kupcima i dobavljačima.

Trenutno vodeće tvrtke u Hrvatskoj koje se bave implementacijom integriranih informacijskih sustava bilježe povećanje prihoda u prosjeku 13% u odnosu na prethodnu godinu. Osim toga, u proljeće 2014. počinje prvi program EU potpora IT tvrtkama. Sredstva iz programa vrijednog 24,1 milijuna kuna moći će izravno koristiti i IT tvrtke, ali primarno je namijenjen malim i srednjim poduzetnicima iz drugih industrija koji pomoću IT tehnologija žele povećati konkurentnost. Sukladno najavama ministarstva poduzetništva i obrta očekuje se da će kroz program bespovratnih potpora za IT infrastrukturu 50 do 60 poduzeća u Hrvatskoj dobiti od 150 do 750 tisuća kuna, pri čemu je glavni cilj pomoć tvrtkama da povećaju produktivnost, prihode i izvoz te da očuvaju postojeća radna mjesta pa i otvore nova radna mjesta. Navedene činjenice ukazuju na sve veće potrebe i osvještenost poduzeća o kvaliteti i važnosti dobrog informacijskog sustava.

⁶ Kolanović, F.: *Odabir poslovno-informacijskog sustava (ERP)*, RRiF br. 5/2007., UDK 007/659.2, Zagreb, 2007.

3. ZAKLJUČAK

Uspostava učinkovitog RIS-a uvjetovana je primjenom informacijske tehnologije. Ista je omogućila nove pristupe u strukturiranju i stvaranju informacija koje u konačnici služe vrhovnom menadžmentu u donošenju poslovnih odluka. Poduzeća bi trebala pristupati odabiru i implementaciji poslovnog informacijskog sustava s najvećom pažnjom, imajući na umu da najveći dio posla i rizika nije na isporučitelju ili proizvođaču sustava, već na poduzeću koje treba uložiti najviše resursa i energije u pripremi za projekt, odnosno koje trpi najviše promjena tijekom njegove realizacije. Pošto iz navedenog razvoj tehnike i informacijske tehnologije doprinosi uspješnosti djelovanja računovodstva kao informacijskog sustava, ovo razmatranje sugerira na prednosti integriranja adekvatnog RIS sustava u veliko poduzeće, odnosno ukazuje da njegova implementacija smanjuje mogućnost pogreške što na kraju rezultira ubrzanjem određenih aktivnosti te boljim poslovnim rezultatima.

LITERATURA

Friedlob, G. Thomas & Plewa, Franklin James: Understanding balance sheets, John Wiley & Sons, NYC, 1996, ISBN 0-471-13075-3

Kolanović, F.: Odabir poslovno-informacijskog sustava (ERP), RRiF br. 5/2007., UDK 007/659.2, Zagreb, 2007.

Mamić Sačer I., Žager K.: Računovodstveni informacijski sustavi, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, 2007.

Oldroyd, David & Dobie, Alisdair: Themes in the history of bookkeeping, The Routledge Companion to Accounting History, London, July 2008, ISBN 978-0-415-41094-6

Oldroyd, David: The role of accounting in public expenditure and monetary policy in the first century AD Roman Empire, Accounting Historians Journal, Volume 22, Number 2, Birmingham, Alabama, Decembar 1995.